

ROVESNÍCKA MEDIÁCIA - ALTERNATÍVNY SPÔSOB RIEŠENIA VÝCHOVNÝCH PROBLÉMOV

Zuzana CHMELÁROVÁ¹

ABSTRACT

The paper presents the results of a survey focused on the views of high school students and teachers on peer mediation. The survey was conducted using a questionnaire method on a sample of 296 pupils and 64 teachers. The survey showed that peer mediation is not extended to our schools, but students and teachers are inclined to mediation. Possible benefits can be seen in improving behavior and student relations, conflict resolution, less in bullying. The most potent of peer mediation is the solution to quarrels, defamation, and insult. Students also expect effect of mediation in solving problems later, outside school. The results of the students' survey are compared with the findings of the survey conducted on the sample of secondary school teachers.

KEYWORDS

mediation, students, teachers, secondary schools, educational problems

ÚVOD

Spôsob riešenia konfliktov v škole prostredníctvom rovesníckej mediácie vznikol v 70-tych rokoch v New Yorku a viedol žiakov k tvorivej reakcii na konflikt, ktorá spočívala v nenásilnej snahe o spravodlivé riešenie konfliktov. Programy rovesníckej (peer) mediácie sa objavovali od 80-tych rokov aj v San Franciscu a Chicagu. V 90-tych rokoch 20. storočia fungovalo v amerických školách už viac ako 350 programov rovesníckej mediácie. Rovnako v súčasnosti patria tieto programy v USA medzi najvyužívanejšie. Neskôr sa začali uplatňovať aj v Kanade a v krajinách Európy. Medzi prvými v Holandsku a vo Veľkej Británii. Na Slovensku začala v roku 1995 ako prvá pracovať s programom rovesníckeho riešenia konfliktov organizácia PDCS – Centrum riešenia konfliktov v Bratislave. Postupne sa program rozšíril do viacerých základných a stredných škôl [3], [4].

I. Harváneková na základe skúseností a prieskumu uvádza, že žiaci, ktorí prešli programom rovesníckej mediácie, sa snažia riešiť konflikty vo svojom okolí, využívajú získané spôsobilosti najmä v prostredí svojich rovesníkov, menej v škole. Jednoznačne však vnímajú tento program ako užitočný, ktorého dôsledkom sú zmeny v ich správaní, najmä v ich postojoch ku konfliktom [3]. Podstatným dôvodom pre zavedenie mediácie do škôl, ako píše D. Bielešová, sú dôvody ako potreba stability a skvalitnenia vzťahov v pedagogickom a žiackom kolektíve a záujem pedagógov poskytnúť žiakom vhodný model pre riešenie konfliktov [1], [2].

Program peer mediácie, ako uvádzajú L. Holá, M. Malacká a kol. však môže byť úspešný len vtedy, ak sa mu prispôsobí celková kultúra školy. Vedenie školy by malo pred zavedením mediácie vymedziť dostatok času pre učiteľov, aby sa s programom mohli

*PhDr. Zuzana Chmelárová, PhD., Katedra pedagogiky NHF EU v Bratislave,
e-mail: zuzana.chmelarova@euba.sk

oboznámiť. Dôležité sú taktiež organizačné a administratívne podmienky pre zavádzanie programu mediácie na školách ako aj podpora zriaďovateľa školy [4].

PRIESKUM NÁZOROV STREDOŠKOLSKÝCH ŽIAKOV A UČITEĽOV NA ROVESNÍCKU MEDIÁCIU

Rovesnícka mediácia je využívanou metódou riešenia sporov na rôznych stupňoch škôl v zahraničí. Oblúbená je najmä pre jej pozitívny vplyv na žiakov, ktorí sa prostredníctvom tejto metódy učia zodpovednosti, vzájomnej tolerancii, dôvere a správnej komunikácii. Na to, ako sú o rovesníckej mediácii informovaní slovenskí stredoškooláci a ich učitelia a aké na ňu majú názory, sme sa zamerali v realizovanom prieskume.

CIEĽ PRIESKUMU

Cieľom prieskumu bolo zistiť, do akej miery sú žiaci a učitelia informovaní o možnostiach rovesníckej mediácie, či sa už stretli s týmto pojmom a či je na ich škole, alebo na niektorej inej škole v ich okolí rovesnícka mediácia realizovaná. Tiež nás zaujímal názor žiakov a učiteľov na možné vplyvy mediácie a či ju považujú za využiteľnú aj ako spôsob riešenia konfliktov v bežnom živote. Takisto nás zaujímalo, či poznajú spolužiakov, resp. učiteľov žiakov, ktorých osobnostné vlastnosti by ich predurčovali na to, aby mohli byť mediátormi a aké konkrétne typy problémov by sa v škole prostredníctvom rovesníckej mediácie mohli riešiť.

PRIESKUMNÁ VZORKA

Prieskumu sa zúčastnilo 296 žiakov z deviatich stredných odborných škôl z celého Slovenska vo veku 15 až 19 rokov, z toho bolo 166 dievčat a 130 chlapcov a 64 stredoškolských učiteľov z celého Slovenska, z toho 16 mužov a 48 žien. Bližší popis respondentov je v tabuľkách 1 a 2.

Tabuľka 1 Prehľad počtu respondentov – žiakov podľa pohlavia a veku

Vek	15 rokov		16 rokov		17 rokov		18 rokov		19 rokov	
Pohlavie	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D	CH	D
Počet respondentov	15	22	37	41	25	31	32	42	21	30

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 2 Prehľad počtu respondentov – učiteľov podľa pohlavia a veku

Vekové rozmedzie	20-30 rokov		31-40 rokov		41-50 rokov		51 a viac rokov	
Pohlavie	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Počet respondentov	1	7	6	20	6	8	3	13

POUŽITÁ METÓDA

Prieskumné údaje sme získali pomocou neštandardizovaného dotazníka, ktorý sme vytvorili tak, aby zachytával všetky oblasti, ktoré boli predmetom nášho záujmu. Dotazník mal verziu pre žiakov s 10 položkami a pre učiteľov s 12 položkami. Respondenti ho vyplňali anonymne, z osobných údajov uvádzali len vek a pohlavie. Kvôli prehľadnosti uvádzame najskôr výsledky získané v skupine žiakov, potom v skupine učiteľov a následne ich porovnáваме.

NÁZORY ŽIAKOV

V prvej otázke nás zaujímalo, či sa už žiaci stretli s pojmom rovesnícka mediácia. Kladne odpovedalo 60,2 % respondentov. Mediácia bola neznámym pojmom pre zvyšných 39,8 % stredoškolákov. Preto bolo veľmi užitočné, že sme následne v dotazníku uviedli túto charakteristiku rovesníckej mediácie: rovesnícka mediácia je spôsob riešenia sporu, resp. problému, kde žiak ako tretia nezávislá a nezaujatá osoba pomáha svojim spolužiakom vyriešiť ich nehody a nájsť také spoločné riešenia, s ktorými budú spokojné obe strany.

Keďže spôsob riešenia konfliktov prostredníctvom tretej nezávislej strany je v zahraničí pomerne využívaný aj v školskom prostredí, zaujímalo nás, či sa aj na stredných školách na Slovensku v súčasnosti rovesnícka mediácia využíva. Spomedzi opýtaných žiakov iba 17,5 % odpovedalo, že mediáciu v škole využívajú a všetci ju považujú za prínosnú. Vo väčšine prípadov nešlo o jej formálne zavedenie v škole prostredníctvom koordinátora. Ak spory medzi rovesníkmi riešil niektorý žiak, neprešiel tréningom potrebným na zastávanie oficiálnej funkcie mediátora, ale robil tak len z vlastnej vôle a v snahe pomôcť spolužiakom. Respondenti, ktorí v dotazníku uviedli, že sa na ich strednej škole mediácia realizuje, teda za rovesnícku mediáciu označili práve takúto jej neformálnu podobu, ktorú považujú za veľmi prínosnú pre zlepšovanie vzťahov v školskom prostredí. Informáciu o fungovaní rovesníckej mediácie na niektorej inej škole mal len veľmi malý počet žiakov – necelé jedno percento a taktiež išlo len o riešenie sporov medzi spolužiakmi bez akéhokoľvek predchádzajúceho školenia, či prípravy konkrétnych žiakov na vykonávanie činnosti mediátora.

Žiakov, ktorí v dotazníku na predchádzajúcu otázku odpovedali, že sa na ich škole rovesnícka mediácia nevyužíva, sme sa pýtali, či by boli za jej zavedenie. Až 88,6 % z nich označilo odpoveď áno. Ostatní pri možnosti nie uviedli, že každý by si mal svoje vlastné problémy riešiť sám, a preto mediáciu nepovažujú v škole za potrebnú. Z výsledkov je zrejmé, že prevažná väčšina stredoškolákov má záujem o riešenie konfliktov formou rovesníckej mediácie.

Ďalej nás zaujímalo, či by oslovení žiaci boli ochotní pracovať ako mediátori na svojej škole. Aby vedeli hodnoverne odpovedať, pri tejto otázke sme stručne charakterizovali dobrého mediátora. Má mať tieto vlastnosti: trepezlivosť, schopnosť aktívne počúvať, nestrannosť, múdrosť, dobré komunikačné spôsobilosti, vnímavosť, rešpektovanie všetkých zúčastnených, obľúbenosť, vodcovské schopnosti.

Až 89,4 % žiakov sa vyjadrilo, že na ich škole sú žiaci, ktorí by mohli byť mediátormi, pretože disponujú uvedenými vlastnosťami. Až 62 % stredoškolákov by chcelo zastávať funkciu mediátora na svojej strednej škole. Zvyšných 38 % ju odmieta s nasledujúcim odôvodnením: nemám na túto prácu predpoklady a požadované vlastnosti, nemám na to čas, nemám dostatočné komunikačné spôsobilosti, nemám odvalu v takýchto situáciách, resp. mám trému, nie som dostatočne trepezlivá/ý, je to príliš zodpovedná činnosť, nezdá sa mi to zaujímavé, nezaujímajú ma cudzie problémy, nechce sa mi, nie som dostatočne múdry/a, nedokážem byť nestranný/á a robím unáhlené závery.

Ďalšie otázky boli formulované tak, aby sme zistili, čo si žiaci myslia o vplyve mediácie na vzťahy v škole. Takmer 75,5 % opýtaných považovalo rovesnícku mediáciu za pozitívne ovplyvňujúcu správanie a vzťahy medzi žiakmi. Na 5-stupňovej škále označili hodnoty 1 a 2. Necelých 25 % respondentov nevedelo vplyv mediácie posúdiť (označili neutrálnu hodnotu 3), pretože sa s ňou zatiaľ nestretli. Približne rovnaké percentuálne zastúpenie mali aj odpovede na otázku, či by rovesnícka mediácia znížila výskyt konfliktov v škole. Pri otázke, či by mala pozitívny dopad na výskyt šikanovania v škole, pozitívny postoj vyjadrilo 67,5 % respondentov, k neutrálnemu postoju sa priklonilo 21,5 % a 11 % respondentov vyjadrilo nesúhlas (hodnota 4). Dôvodom toho, že v súvislosti so šikanovaním je o pozitívnom vplyve rovesníckej mediácie presvedčených menej žiakov, môže byť to, že sa

respondentom javí ako komplikovanejší problém presahujúci prostredie školy, na riešenie ktorého sú schopnosti žiakov nepostačujúce.

V ďalšej položke dotazníka mali žiaci identifikovať, ktoré konkrétne problémy by sa mohli na ich škole riešiť rovesníckou mediáciou. Na výber mali 10 problémov a takisto možnosť uviesť vlastný názor. Nikto ju nevyužil. Poradie problémov, od najčastejšie označených po najmenej často označené, uvádzame v tabuľke 3. Pretože každý respondent mohol označiť ľubovoľný počet problémov, je celkový počet označení vyšší ako počet respondentov tvoriacich prieskumnú vzorku.

Tabuľka 3 Poradie problémov, ktoré možno riešiť rovesníckou mediáciou podľa názoru žiakov

Poradie	Problém	Počet označení
1.	Hádky	192
2.	Ohováranie	156
3.	Urážanie	155
4.	Konflikty zo žiarlivosti (na úspech, vzťahy ap.)	137
5.	Fyzické napadnutia a bitky	122
6.	Triedne rozhodnutia(miesto konania stužkovej ap.)	119
7.	Vniknutie do súkromia (čítanie cudzích SMS ap.)	98
8.	Používanie vulgarizmov a nadávanie	96
9.	Zosmiešňovanie na facebooku	90
10.	Vyhrážanie sa bitkou	76

Zdroj: vlastné spracovanie

Najčastejšie žiaci vidia možnosti využitia rovesníckej mediácie pri riešení hádok, ohovárania a urážania, teda verbálnych konfliktov. Tieto problémy označila viac ako polovica všetkých respondentov. Na ďalšom mieste bolo riešenie konfliktov súvisiacich so žiarlivosťou či už na úspech alebo vzťahy v škole a nasledovali na piatom mieste fyzické napadnutia a bitky. Toto zistenie nás prekvapilo, pretože konflikty súvisiace priamo s fyzickým ohrožovaním a napádaním sme v škole očakávali minimálne.

V poslednej otázke sme sa pýtali, či by rovesnícka mediácia mala pre stredoškolákov prínos aj neskôr v bežnom živote mimo školy. Viac ako 87,4 % respondentov viac či menej (označili hodnoty 1 a 2) súhlasilo s pozitívmi mediácie v bežnom živote mimo školy. Zvyšných 12,6 % zvolilo neutrálnu odpoveď, teda nevedia posúdiť možný dopad. Negatívnu odpoveď sme pri tejto otázke nezaznamenali.

NÁZORY UČITEĽOV

Získané výsledky opäť uvádzame v poradí, v akom boli usporiadané položky v predloženom dotazníku pričom uvádzame kvôli nižšiemu zastúpeniu nielen percentá, ale aj počty učiteľov. V prvej položke sme sa respondentov učiteľov pýtali: Stretli ste sa už s pojmom rovesnícka mediácia? Kladnú odpoveď sme dostali od 54,2 % (26) učiteliek. Zvyšných 45,8 % (22) z nich sa s týmto pojmom nestretlo. Pokiaľ ide o mužov, o rovesníckej mediácii už počulo 62,5 %, naopak nepočulo 37,5 % (6) učiteľov.

V druhej otázke nás zaujímalo: Realizuje sa na vašej škole rovesnícka mediácia? Áno odpovedalo len 6,25 % (3) učiteliek a rovnaké percento učiteľov (1). Zároveň sa všetci, ktorí odpovedali áno, vyjadrili, že ju považujú za prínosnú. Tých, ktorí odpovedali na otázku o realizácii rovesníckej mediácie na ich škole záporne, sme sa následne opýtali, či by boli za zavedenie rovesníckej mediácie na ich škole. Išlo konkrétne o 93,75 % respondentov zo

skupiny mužov aj žien (45 žien, 15 mužov). Z uvedených 93,75 % za zavedenie rovesníckej mediácie bolo 91,66 % (44) učiteliek, jedna bola proti – 2,08 % so zdôvodnením, že konflikty si majú vyriešiť zúčastnené strany samy. Z mužov, pracujúcich v školách, kde sa nerealizuje rovesnícka mediácia, bolo za jej zavedenie 81,25 % (13), proti boli dvaja – 12,50 %. Dôvod neuviedli.

Na otázku: Máte informácie o fungovaní rovesníckej mediácie na niektorej škole? áno odpovedalo 25 % (12) učiteliek. Všetky sa zhodli v názore, že informácie boli pozitívne. Zvyšných 75 % (36) učiteliek nemá žiadne informácie o fungovaní rovesníckej mediácie. Z mužov sa pozitívne vyjadrilo, teda má informácie o rovesníckej mediácii na iných školách len 25 % (4) učiteľov. Všetci ich považujú za pozitívne. Žiadne informácie o fungovaní rovesníckej mediácie na školách nemá až 75 % (12) učiteľov – mužov.

V nasledujúcej štvrtej otázke sme sa pýtali: Boli by ste, vy osobne, ochotný pracovať ako koordinátor rovesníckej mediácie na vašej škole? Súhlas vyjadrilo 56,25 % žien (27). Koordinátormi by nechcelo byť 43,75 % (21) učiteliek. Uviedli tieto dôvody: nedostatok času (5x), nedostatok potrebných vedomostí (1x), žiadne ohodnotenie (2x), nepovažujú sa za vhodný typ z hľadiska povahy (3x), iné povinnosti (2x), malá pedagogická prax a nedostatok skúseností (1x), názor, že si majú riešiť žiaci problémy sami (2x), blízky resp. už dôchodkový vek (4x), nedostatok trpezlivosti (1x). Jedna z respondentiek odporúčala, aby sa rovesníckej mediácii venovali výchovní poradcovia. Z početne menej zastúpenej skupiny mužov bolo 62,5 % (10) ochotných pracovať ako mediátor. Naopak 37,5 % (6) nie je ochotných, pričom sa zhodli na dvoch dôvodoch: nemám skúsenosti (3x) a mám dosť inej roboty (3x). K druhému dôvodu sa priklonili starší muži nad 50 rokov.

Piata otázka bola nasledovná: Myslíte si, že sú na vašej škole žiaci, ktorí by mohli byť mediátormi? Pri tejto otázke sme zároveň uviedli očakávané osobnostné charakteristiky dobrého mediátora. 89,58 % (43) učiteliek sa vyjadrilo, že majú v škole takéhoto žiaka, 10,42 % (5) si myslí, že takého žiaka, ktorý by mal vlastnosti zodpovedajúce osobnosti rovesníckeho mediátora, v škole nemajú. Z mužov by 75 % (12) našlo v škole takého žiaka, zvyšných 25 % (4) takého nepozná.

Ďalšie tri položky dotazníka (6, 7, 8) boli aj vo verzii pre učiteľov škálovacie. Na škále od 1 po 5, pričom číslo 1 vyjadrovalo úplný súhlas a 5 úplný nesúhlas, mali učitelia vyjadriť svoj názor na uvedené tvrdenia.

Tvrdenie v šiestej položke znelo: Rovesnícka mediácia by po jej zavedení na našej škole pozitívne ovplyvnila správanie a vzťahy medzi žiakmi. 74,98 % (36) učiteliek súhlasilo (označili čísla 1 a 2, ktoré sú prejavom súhlasu). Nesúhlas vyjadrilo 8,33 % (4) učiteľky (označili číslo 4), neutrálny postoj, vyjadrený číslom 3, prejavilo 16,66 % (8) učiteliek. Z učiteľov mužov sa 56,25 % (9) vyjadrilo súhlasne. Neutrálny postoj ukázali 4 učitelia – 25 % a negatívny 3 učitelia – 18,75 %.

V položke číslo sedem zaujímali učitelia postoj k tomuto tvrdeniu: Rovesnícka mediácia by znížila výskyt konfliktov v škole. Pozitívne stanovisko zaujalo 62,52 % (30) učiteliek, neutrálne 27,08 % (13) a negatívne 10,40 % (5) učiteliek. Muži boli v tomto prípade skeptickejší. Pozitívne sa vyjadrilo len 43,75 % (7) mužov, neutrálny postoj malo 37,50 % (6) mužov, záporný 18,75 % (3).

Položku osem predstavovalo tvrdenie: Rovesnícka mediácia by viedla k zníženiu výskytu šikanovania v škole. Väčšina žien, konkrétne 74,98 % (36), s týmto tvrdením súhlasila. Neutrálny postoj zaujalo 22,91 % (11) žien, negatívny postoj malo 10,40 % (5) učiteliek. Aj v tomto prípade 43,75 % mužov (7 tých istých ako v položke 7) vyjadrilo súhlas, 37,50 % (6) sa nevedelo rozhodnúť a 18,75 % (3) nesúhlasilo s pozitívnym vplyvom rovesníckej mediácie na výskyt šikanovania.

V deviatej položke sa mali aj učitelia vyjadriť, pre koho by bola rovesnícka mediácia prínosom. Mali na výber tieto možnosti: a) pre žiakov, b) učiteľov, c) rodičov, d) všetkých uvedených. Prevažná väčšina učiteliek, konkrétne 89,58 % (43) sa priklonilo k možnosti d – pre všetkých. Prínos len pre žiakov vidí 4,16 % (2) učiteľky, pre učiteľov a rodičov po jednej učiteľke - 2,08 %. Muži sa rovnako vo väčšine - 68,75 % (11) priklonili k názoru, že rovesnícka mediácia by bola prínosom pre všetkých uvedených. Traja učitelia - 18,75 % si myslia, že by mala prínos len pre žiakov a dvaja - 12,50 % vidia prínos len pre učiteľov.

V ďalšej položke mali učitelia identifikovať, ktoré konkrétne problémy by sa mohli na ich škole riešiť rovesníckou mediáciou. Na výber mali rovnako ako žiaci 10 problémov a tiež možnosť uviesť vlastný názor. Poradie problémov od najčastejšie označených uvádzame v tabuľkách 4 a 5. Keďže každý respondent mohol označiť ľubovoľný počet problémov, je ich celkový počet vyšší ako počet respondentov tvoriacich prieskumnú vzorku.

Tabuľka 4 Poradie problémov, ktoré možno riešiť rovesníckou mediáciou podľa názoru učiteliek

Poradie	Problém	Počet označení
1	Ohováranie	36
2	Slovné hádky	32
3	Urážanie	29
4	Zosmiešňovanie na facebooku	24
4	Triedne rozhodnutia (miesto konania stužkovej ap.)	24
5	Používanie vulgarizmov a nadávanie	19
6	Konflikty zo žiarlivosti (na úspech, vzťahy ap.)	13
7	Vyhrážanie sa bitkou	12
8	Fyzické napadnutia a bitky	10
9	Vniknutie do súkromia (čítanie cudzích SMS ap.)	7

Zdroj: vlastné spracovanie

K uvedeným problémom učiteľky pridali aj nízku úroveň tímovej spolupráce v triedach a dohovor spolužiakom v prípade, keď nechcú akceptovať učiteľa.

Tabuľka 5 Poradie problémov, ktoré možno riešiť rovesníckou mediáciou podľa názoru učiteľov

Poradie	Problém	Počet označení
1	Urážanie	12
1	Slovné hádky	12
2	Ohováranie	10
3	Fyzické napadnutia a bitky	9
4	Používanie vulgarizmov a nadávanie	7
4	Triedne rozhodnutia (miesto konania stužkovej ap.)	7
4	Vyhrážanie sa bitkou	7
4	Vniknutie do súkromia (čítanie cudzích SMS ap.)	7
5	Konflikty zo žiarlivosti (na úspech, vzťahy ap.)	4
6	Zosmiešňovanie na facebooku	4

Zdroj: vlastné spracovanie

Viacerí muži napísali resp. označili všetky možnosti.

V položke jedenásť sme znova využili posudzovaciu škálu ako v prípade položiek 6-8. Respondenti mali zaujať stanovisko k tvrdeniu: Rovesnícka mediácia by mala prínos pre žiakov aj neskôr v bežnom živote mimo školy. 74,98 % (36) žien súhlasilo, 16,66 % (8) učiteľiek zaujalo neutrálne stanovisko, 4,16 % (2) nesúhlasili a rovnako 4,16 % (2) sa nevyjadrilo. V skupine mužov 62,50 % (10) súhlasilo, 25 % (4) boli neutrálni a 12,50 % (2) nesúhlasili.

Na záver sme sa učiteľov pýtali: Viete na koho, resp. na akú inštitúciu by ste sa mali obrátiť, ak by ste chceli realizovať program rovesníckej mediácie na vašej škole? Kladnú odpoveď sme dostali len od 10,40 % (5) učiteľiek, 4,16 % (2) neodpovedalo a zvyšných 85,40 % (41) odpovedalo záporne. Zápornú odpoveď sme dostali aj od všetkých 100 % (16) mužov.

POROVNANIE NÁZOROV ŽIAKOV A UČITEĽOV

Na základe realizovaného prieskumu môžeme povedať, že žiaci sledovaných stredných škôl nemajú dostatok informácií o rovesníckej mediácii, ale po vysvetlení podstaty tejto činnosti sú jej pozitívne naklonení. V tom sa zhodujú aj s učiteľmi stredných škôl, ktorí sa zúčastnili podobného prieskumu. Len 6,25 % z nich vtedy uviedlo, že sa rovesnícka mediácia na ich škole realizuje. Informácie o rovesníckej mediácii všeobecne malo len 68 % učiteľov a za jej zavedenie bolo, po vysvetlení jej podstaty, spolu 89 % učiteľov. Ostatní ju odmietli s podobným odôvodnením ako žiaci, že zúčastnené strany si majú svoje konflikty riešiť sami. O fungovaní rovesníckej mediácie na niektorej škole malo informácie 25 % učiteľov. Všetky boli pozitívne. Pracovať ako koordinátori rovesníckej mediácie bolo ochotných necelých 58 % učiteľov, pričom percentuálne mierne prevažovali početne menej zastúpení muži. Ostatní uviedli tieto dôvody: nedostatok času, nedostatok potrebných vedomostí, žiadne ohodnotenie, nevhodný typ z hľadiska povahy, množstvo iných povinností, malá pedagogická prax a nedostatok skúseností, názor, že si majú riešiť žiaci problémy sami, blízky resp. už dôchodkový vek, nedostatok trpezlivosti. Jedna z respondentiek odporúčala, aby sa rovesníckej mediácii venovali výchovní poradcovia. V porovnaní so žiakmi je ochotných aktívne sa angažovať v rovesníckej mediácii o 4 % menej učiteľov, pričom na odmietanie tejto činnosti majú často veľmi podobné dôvody ako žiaci. Takmer 86 % učiteľov je presvedčených, že na ich škole sú žiaci, ktorí majú vlastnosti zodpovedajúce osobnosti rovesníckeho mediátora. Oproti vzorke žiakov sú to len o 3 % menej. Z tejto skutočnosti vyplýva, že na stredných odborných školách reálne sú takí žiaci, ktorí by mohli vykonávať

zodpovednú úlohu mediátora. Viac ako 70 % učiteľov si myslí, že rovesnícka mediácia by pozitívne ovplyvnila správanie a vzťahy medzi žiakmi, necelých 58 % si myslí, že by znížila počet konfliktov v škole a 67 % učiteľov vidí potenciálny vplyv aj na výskyt šikanovania v škole. Žiaci sú v tomto smere optimistickejší, zvlášť pokiaľ ide o vplyv na výskyt konfliktov v školskom prostredí. Podľa 84 % učiteľov by rovesnícka mediácia bola prínosom pre všetky zúčastnené strany, teda pre žiakov, učiteľov aj rodičov.

V odpovediach na otázku, ktoré konkrétne problémy by sa mohli na ich škole riešiť rovesníckou mediáciou sa učelia na prvých miestach zhodli so žiakmi a najčastejšie uviedli ohováranie, hádky a urážanie. K uvedeným desiatim možnostiam pridali aj možnosť riešiť prostredníctvom rovesníckej mediácie nízku úroveň tímovej spolupráce v triedach a dohovor spolužiakom v prípade, keď nechcú akceptovať učiteľa. Takmer 72 % učiteľov sa priklonilo k tvrdeniu, že rovesnícka mediácia by mala pre žiakov prínos aj neskôr v bežnom živote mimo školy, čo je o 15 % menej ako u žiakov. Učiteľom sme položili aj otázku, či vedia, na koho by sa mali obrátiť, ak by chceli realizovať program rovesníckej mediácie na ich škole. Negatívnu odpoveď sme dostali až od 92 % učiteľov.

ZÁVER

Realizovaný prieskum ukázal primárne nízku informovanosť o rovesníckej mediácii u žiakov stredných škôl. Následne, po vyjasnení daného pojmu, sa u žiakov prejavila tendencia k jej pozitívnemu hodnoteniu, uvedomeniu si a identifikácii konkrétnych problémov, ktoré by pomohla v prostredí školy riešiť a k ochote mnohých z nich aktívne sa zapojiť do tejto činnosti ako mediátor. Prevažná väčšina oslovených stredoškôľakov si myslí, že by ich rovesnícka mediácia mohla naučiť riešiť rôzne problémy a konflikty aj neskôr v živote mimo školského prostredia. J. Martinková píše, že „školská mediácia je vhodná pre riešenie konfliktov najmä na stredných školách, pretože žiaci majú už vyvinutý silný vzťah k partnerskému jednaniu a spravodlivosti“ [5]. Túto skutočnosť aj ochotu a pozitívny postoj mladých ľudí by bolo treba využiť a začať s realizáciou rovesníckej mediácie na školách v oveľa väčšej miere, ako je to teraz. Mnohí učelia, ako ukázal prieskum, sú ochotní venovať svoj čas a energiu tejto užitočnej aktivite, ktorá môže byť jedným z alternatívnych spôsobov riešenia výchovných problémov. Mediácia by však mohla byť nápomocná nielen v prípade riešenia rovesníckych problémov, ale aj pri riešení konfliktov medzi pedagógmi navzájom, medzi žiakmi a učiteľmi, medzi rodičmi a školou, medzi pedagógmi a vedením školy. V tom prípade by sa už prekročili hranice rovesníckej mediácie a išlo by o školskú mediáciu, ktorá postihuje aj ďalšie stránky resp. roviny fungovania v škole.

Veríme, že tento článok aspoň malým dielom prispeje k tomu, že sa tento užitočný spôsob riešenia konfliktov dostane do povedomia učiteľskej verejnosti.

POĎAKOVANIE

Ďakujem všetkým žiakom a učiteľom, ktorí boli ochotní zapojiť sa do nášho prieskumu. Tento príspevok je výsledkom riešenia projektu KEGA č. 005EU-4/2019 Riešenie problémových výchovných situácií na stredných školách prostredníctvom prípadových štúdií.

LITERATÚRA

- [1] BIELESZOVÁ, D. *Rovesnícka mediácia. Zmierovanie prostredníctvom rovesníckych mediátorov*. Bratislava : Iura edition, 2013. str. 97. ISBN 97-80-8078-587-1.
- [2] BIELESZOVÁ, D. *Školská a rovesnícka mediácia ako súčasť preventívneho programu škôl*. In KOVÁČ, E. a kol. *Aktuálne výzvy a perspektívy v mediácii. Mediácia v civilnom, obchodnom a trestnom práve*. Bratislava : Asociácia mediátorov Slovenska, 2014. str. 299. ISBN 978-80-971616-1-3. [online]. [cit. 14.11.2018].
- [3] HARVÁNEKOVÁ, I. *Mediácia v školskom prostredí*. [online]. najpravo.sk. 1.12.2011. [cit. 11.12.2018]. Dostupné na internete: <http://www.najpravo.sk/clanky/mediacia-v-skolskom-prostredi.html>
- [4] HOLÁ L., MALACKÁ M., kol. *Mediace a reflexe jejích aktuálných trendů*. Praha: Leges, s.r.o., 2014. str. 261. ISBN 978-80-7502-047-5.
- [5] MARTINKOVÁ, J. *Riešenie školských konfliktov mediáciou. Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe*. Banská Bystrica : Metodicko-pedagogické centrum, 2014. str.34.